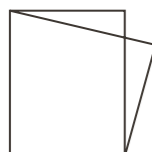

Ny ph.d.-afhandling: Sygeplejerskers udvikling af ældre borgeres tværsektorielle forløb igennem ekspansiv læring

Ph.d.-forsvar: oktober 2021

Rikke Buus Bøje,
postdoc, ph.d.,
Universitetsklinik for
Kræftscreening, Aarhus
Universitet, Region
Midtjylland

Da jeg møder Peter, er han 78 år gammel og indlagt på en medicinsk afdeling på et regionshospital. Her forsøger man at finde ud af årsagen til Peters manglende overblik, tiltagende træthed og perioder med opkastninger og diarré. Igennem en periode på tre måneder er Peter indlagt fire gange på tre forskellige afdelinger: fælles akut, mave-tarmkirurgisk og medicinsk afdeling. Imellem indlæggelserne er Peter i kontakt med kommunens visitation, akutteam, udekørende hjemmesygeplejersker, vagtcentral og desuden indlagt på et korttids-afsnit. En beskrivelse af Peters tværsektorielle forløb i form af en visuel tidslinje, udskrifter af Peters journaler og interviews med Peter og hans familie spillede en væsentlig rolle som motivation for sygeplejersker til at udvikle deres fælles praksis. Mit ph.d.-projekt havde til formål at undersøge sygeplejerskers læring og udvikling af ældre borgeres tværsektorielle forløb.

Den kliniske problemstilling

Peters forløb illustrerer en ældre borgers tværsektorielle forløb og samtidig en generel tendens i sundhedsvæsenet med centralisering af ekspertise, fokus på korte indlæggelser og med ansvaret for plejen i stigende grad placeret i kommunerne. Organiseringen af tværsektorielle forløb udgør sammen med den stigende andel af ældre borgere med flere konkurrerende sygdomme en risiko for komplicerede forløb med genindlæggelser og forværring af sygdom. Ældre borgere med konkurrerende sygdomme har hyppige skift mellem sundhedssektorer, samtidig med at de er fysisk og kognitivt udfordrede. Det gør det svært at skulle forholde sig til de mange sundhedsprofessionelle herunder sygeplejersker, der er involverede i et tværsektorielt forløb. Sygeplejerskers forskellige organisatoriske tilhørsforhold betyder forskelligt fokus, værdier og mål for plejen, hvilket kan føre til mangelfuld kommunikation,

koordinering af pleje og behandling. Mere uddannelse af sygeplejersker er udpeget som en måde at imødekomme udfordringerne i de tværsektorielle forløb på. Men der findes få læringsinterventioner, der omhandler ældre borgeres tværsektorielle forløb. De læringsinterventioner, der findes, er forskelligartede og rettet mod overgange i sundhedsvæsenet generelt og mangler et eksplicit læringsteoretiske udgangspunkt (Bøje & Ludvigsen, 2019).

Teoretisk, metodisk og analytisk ramme

Jeg udviklede en læringsintervention for sygeplejersker involveret i ældre borgeres tværsektorielle forløb, som udgjorde projektets empiriske materiale. Jeg tog afsæt i kulturhistorisk aktivitets-teori (CHAT) som den teoretiske ramme til at udvikle læringsinterventionen og til at undersøge og forstå sygeplejerskernes læringsprocesser. Læring med afsæt i CHAT implicerer en antagelse om, at mennesker handler kollektivt og kommunikerer igennem og med deres handlinger. Læring og forandring forstås dialektisk, hvor det at overkomme modsætningsforhold ses som et potentiale for forandring. Modsætningsforhold forstås som gensidigt afhængige men modsatrettede systemiske kræfter eller fællesskab (Engeström, 2015). Til at udvikle læringsinterventionen anvendte jeg Change Laboratory-metoden, som er en metodologisk udmøntning af CHAT. Som et metodisk greb brugte jeg dobbelt stimulation, som betyder, at deltagerne først blev præsenteret for en problematisk situation fra deres praksis (første stimulus) for herefter at blive tilbudt redskaber til at forstå og overkomme den problematiske situation med (anden stimulus) (Sannino, 2015). Læringsintervention forløb over ni gange

og involverede seksten deltagere, der til dagligt var engagerede i ældre borgeres tværsektorielle forløb. Deltagerne repræsenterede ni forskellige enheder fra sygehus og primær pleje. Jeg undersøgte eksisterende praksis med udgangspunkt i fokuseret etnografi. Formålet var et generere data, der kunne bruges som første stimulus i læringsinterventionen. Med fokus på udfordringer interviewede jeg sygeplejersker og andre sundhedsprofessionelle, udførte feltforskning på sygehus og i primær pleje og interviewede borgere og deres pårørende igennem tværsektorielle forløb. Peters forløb brugte jeg som gennemgående første stimulus i læringsinterventionen. Som anden stimulus anvendte jeg en aktivitetssystem-model udviklet af Engeström. Aktivitetsmodellen skal ses som en repræsentation af praksis på systemniveau og kan anvendes som et analyseredskab for deltagerne til at forstå eksisterende praksis (Engeström, 2015). Desuden genererede jeg data i form af læringsinterventionen. Jeg lavede to analyser med fokus på deltagernes læringsproces. I den første analyse undersøgte jeg, hvordan deltagernes identifikation af behov for udvikling kan være med til at forbedre de tværsektorielle forløb. I den anden analyse undersøgte jeg, hvordan deltagernes transformerende ejerskab udviklede sig. I en CHAT-kontekst forstås transformerende ejerskab som en gruppe af individer, der bryder en given ramme ved at tage initiativ til i fællesskab at transformere deres arbejdspraksis (Virkkunen, 2006).

Projektets resultater

Ph.d.-projektets resultater omfatter viden om, hvordan deltagernes læringsprocesser kan bidrage til udvikling af praksis og desuden det håndgribelige

læringsudbytte i form af en model for sygeplejerskers samarbejde om ældre borgeres tværsektorielle forløb udviklet af deltagerne.

Identifikation af årsager til udfordringer i praksis

Den første analyse viste deltagernes øgede forståelse af udfordringer i sygeplejerskers praksis om ældre borgeres tværsektorielle forløb til at omfatte tilgrundliggende systemiske modsætningsforhold. Deltagerne forstod indledningsvist udfordringerne, som de umiddelbart viser sig i praksis. Eksempler på den type forståelse var manglende viden om hinandens praksis, mangelfulde IT-redskaber og sygeplejerskers manglende overblik over tværsektorielle patientforløb. Deltagernes forståelse ændrede sig til at omfatte en forståelse af, hvordan den historiske og kulturelle udvikling af praksis om ældre borgeres tværsektorielle forløb har indflydelse på eksisterende praksis. Et eksempel på den type forståelse var en indsigt i, hvordan stigende krav om effektivitet har resulteret i et stigende fokus på opfyldelse af krav inden for egen organisation. Endelig viste analysen, at deltagernes identifikation af udviklingsbehov i praksis beroede på en forståelse af, hvordan til sammenhængende systemiske modsætningsforhold var årsag til udfordringerne. Det ene var dilemmaet mellem at skulle være effektiv på systemets vegne og samtidig imødekomme borgere og pårørendes behov for sammenhæng i forløbet. Det andet var dilemmaet imellem at imødekomme krav om eksempelvis hurtig udskrivelse på sygehuset eller at følge tids- og opgave-definerede køreplaner i hjemmesygeplejen stillet over for behovet for information om borgeren hos den samarbejdende part. Analysen viste

også en ændring i deltageres opfattelse af behovet for udvikling. Først fokuserede deltagerne på at implementere en forløbskoordinator og give mere information til samarbejdspartnerne for at løse udfordringerne, som de umiddelbart viser sig. Fokus ændrede sig til et behov for involvering af patient og pårørende og fremme af omsorg i de tværsektorielle forløb. Det ændrede fokus afspejlede et forsøg på at imødekomme de systemiske modsætningsforhold (Bøje et al., 2021).

Sygeplejefaglig professionsidentitet som incitament til udvikling af praksis

Den anden analyse viste, hvordan deltageres begyndende transformerende ejerskab udviklede sig i løbet af læringsinterventionen. Deltageres transformerende ejerskab ændrede sig fra at være individuelle deltagers kritik af rammerne for tværsektoriel sygepleje til et fælles forslag til en ny tværsektoriel samarbejdsmodel. Analysen viste, at et afsæt i en sygeplejefaglig professionsidentitet bidrog til, at et fælles transformerende ejerskab udviklede sig på tværs af organisatoriske grænser. Det viste sig i fem aspekter: 1) Erkendelsen

af at dele de samme udfordringer på tværs af sektorer, 2) Erkendelsen af et behov for at ændre på sygeplejerskers prioriteringer, 3) Et forsvar for basis-sygeplejerskers rolle som koordinerende i tværsektorielle forløb, 4) Erkendelsen af forskellige opfattelser af graden af patient-involvering i eksisterende praksis og 5) Forhandlingen om, hvilke sygeplejefaglige værdier der skulle være bærende for et samarbejde.

De to analyser viste hen mod en tværsektoriel samarbejdsmodel udviklet af deltagerne. Samarbejdsmodellen afspejlede et forsøg på at imødegå de identificerede systemiske modsætningsforhold med afsæt i sygeplejefaglige idealer (Bøje et al., 2022).

Konklusion og perspektiver

Ph.d.-projektets resultater åbner for nye perspektiver for, hvordan sygeplejersker fra forskellige sundhedssektorer kan involveres i at udvikle ældre borgers tværsektorielle forløb. Det åbner for i højere grad at involvere sygeplejersker i udvikling af praksis ved at fokusere på sygeplejefaglig professionsidentitet i

tværsektorielle læringsammenhænge. Projektet viser, at på trods af, at læringsarenaer på tværs af organisatoriske grænser opfattes som svære, havde deltagerne i højere grad deres sygeplejefaglige frem for deres organisatoriske identitet på spil. Projektet viser desuden, hvordan en fælles motivation for udvikling kan etableres på tværs af sundhedssektorer ved at konfrontere deltagerne med praksisbaserede udfordringer. Et andet bidrag er viden om betydningen af at tage afsæt i systemiske modsætningsforhold frem for udfordringer, som de umiddelbart viser sig i udviklingsøjemed. Resultaterne fra projektet viser, at deltageres afsæt i systemiske modsætningsforhold potentielt betyder en mere omfattende forandring, der inkluderer den måde, sygeplejersker tilgår de ældre borgere, de redskaber, der anvendes, og de værdier, der prioriteres. Ph.d.-projektet omfatter ikke implementering og konsolidering af deltageres udviklede samarbejdsmodel. Det åbner for en videre undersøgelse af, hvor vidtrækende f.eks. transformerende ejerskab er, når den udviklede samarbejdsmodel skal videregives til andre sygeplejersker.

REFERENCER

Bøje, R.B. & Ludvigsen, M.S. (2019). Non-formal patient hand-over education for healthcare professionals: A scoping review. *JBI database of systematic reviews and implementation reports*.

Bøje, R.B., Musaeus, P., Sørensen, D. & Ludvigsen, M.S. (2021). Systemic contradictions as causes to challenges in nurses' transitional care: A change laboratory intervention. *Nurse education today*, 103, 104950. <https://doi.org/https://doi.org/10.1016/j.nedt.2021.104950>

Bøje, R.B., Musaeus, P., Sørensen, D. & Ludvigsen, M.S. (2022). Toward Nurses' Transformative Agency in Transitional Care for Older Adults: A Change-Laboratory Intervention. *Global Qualitative Nursing Research*, 9, 23333936221087622. <https://doi.org/10.1177/23333936221087622>

Engeström, Y. (2015). *Learning by Expanding. An Activity-theoretical Approach to Developmental Research* (2nd ed.). Cambridge University Press.

Sannino, A. (2015). The principle of double stimulation: A path to volitional action. *Learning, Culture and Social Interaction*, 6, 1-15. <https://doi.org/10.1016/j.lcsi.2015.01.001>

Virkkunen, J. (2006). Dilemmas in building shared transformative agency. *Activités*, 3(1), 42-66. <https://doi.org/10.4000/activites.1850>